

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ЗАВДАННЯ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ”

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Спеціаліст”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів заочної форми навчання

Харків
2013

Завдання до практичних занять та контрольної роботи з навчальної дисципліни “Організація місцевого самоврядування в Україні” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Спеціаліст”, напрям підготовки 8.03040101 “Правознавство”) для студентів заочної форми навчання / уклад.: С. Г. Серьогіна, П. М. Любченко, І. І. Бодрова. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 29 с.

У к л а д а ч і : С. Г. Серьогіна,
П. М. Любченко,
І. І. Бодрова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2 від 14.02.2013 р.)*

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

На практичні заняття виносяться найбільш важливі та складні теми з дисципліни “Організація місцевого самоврядування в Україні”. Проведення аудиторних занять має на меті вивчення основних тем навчальної дисципліни, формування практичних навичок роботи з першоджерелами, нормативним матеріалом, зі спеціальною юридичною літературою.

Під час підготовки вказаних тем студентам слід звернутись до рекомендованої літератури, насамперед, до відповідних підручників, нормативно-правових актів з питань організації місцевого самоврядування в Україні, матеріалів правозастосовної діяльності органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та посадових осіб.

Згідно з навчальним планом дисципліну “Організація місцевого самоврядування в Україні” студенти заочної форми навчання вивчають у III семестрі. До початку екзаменаційної сесії слід виконати письмову контрольну роботу за одним із наведених варіантів. Зазначення в роботі номера варіанта та запис поставлених питань є обов’язковими. Студенти, прізвища яких починаються з “А” до “Д”, готують варіант I; від “Е” до “К” – II; від “Л” до “П” – III; від “Р” до “Х” – IV; від “Ц” до “Я” – V.

Кожне завдання передбачає дослідження фактичних обставин справи і вирішення її згідно з чинним законодавством. Відповідь має бути конкретною і водночас обґрунтованою. Студент не повинен обмежуватись підбором відповідних статей нормативно-правових актів. Він має використовувати не тільки закони України, нормативні акти Президента та Кабінету Міністрів України, але й рішення Конституційного Суду України, практику роботи органів місцевого самоврядування, зазначені в переліку рекомендованих правових актів.

Обґрунтовуючи свою позицію, необхідно вказати джерела, в кінці роботи навести список використаної літератури. Не допускається механічного переписування тексту із першоджерел, застосування нормативно-правових актів, що втратили чинність, застарілих статистичних і фактичних даних. Важливо

робити узагальнення, висновки, критично ставитись до положень, які даються у спеціальній літературі.

Роботу слід виконувати чітким почерком, грамотною літературною мовою. На останній сторінці необхідно поставити дату написання роботи і особистий підпис. Виконана і належним чином оформлена контрольна робота має бути представлена на рецензію в строк, установлений навчальним планом.

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою Національного університету
“Юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого”
(протокол № 3 від 16.11.2012 р.)

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ”

1. Поняття та розвиток місцевого самоврядування в Україні

Місцеве самоврядування в Україні: актуальні проблеми становлення і розвитку. Системи місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Значення зарубіжного досвіду для формування концепції місцевого самоврядування в Україні. Основні положення Європейської хартії місцевого самоврядування та її роль у становленні місцевого самоврядування в Україні.

2. Принципи місцевого самоврядування

Поняття, система та правове регулювання принципів місцевого самоврядування. Принцип народовладдя. Принцип законності. Принцип гласності. Принцип колегіальності. Принцип поєднання місцевих і державних інтересів. Принцип самостійності в межах повноважень. Принцип виборності. Принцип підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування. Принцип судового захисту прав місцевого самоврядування.

3. Територіальна й правова основи місцевого самоврядування

Правова основа місцевого самоврядування. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради, їх значення для організації місцевого самоврядування. Порядок прийняття та реєстрації статуту територіальної громади. Зміст статуту територіальної громади. Символіка місцевого самоврядування. Територіальна основа місцевого самоврядування.

4. Матеріально-фінансова основа місцевого самовря-

дування

Матеріальна основа місцевого самоврядування. Комунальна власність. Спільна власність територіальних громад. Місцеве господарство та його структура. Поняття місцевих фінансів та основ фінансової автономії місцевого самоврядування. Місцевий бюджет. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Участь держави у формуванні місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти. Порядок розробки, розгляду та затвердження місцевих бюджетів. Контроль за виконанням місцевого бюджету. Фінансово-кредитні ресурси місцевого самоврядування.

5. Системно-структурна організація місцевого самоврядування

Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Сільські, селищні і міські ради як представницькі органи місцевого самоврядування. Особливості статусу районних у містах рад. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад. Обласні та районні ради як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст. Організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Сільський, селищний, міський голова, голова районної, обласної ради. Органи самоорганізації населення. Форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.

6. Служба в органах місцевого самоврядування

Поняття і принципи служби в органах місцевого самоврядування. Порядок проходження служби в органах місцевого самоврядування. Правовий статус муніципальних службовців, їх права та обов'язки. Атестація муніципальних службовців. Припинення служби в органах місцевого самоврядування.

7. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття та види повноважень органів і посадових осіб місцевого самоврядування. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації. Основні засади делегування по-

вноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування.

8. Гарантії місцевого самоврядування

Поняття та система гарантій місцевого самоврядування. Загальні гарантії місцевого самоврядування. Правові гарантії місцевого самоврядування. Гарантії організаційної самостійності місцевого самоврядування. Матеріально-фінансові гарантії місцевого самоврядування. Судовий захист місцевого самоврядування.

9. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття і види відповідальності у сфері місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції.

3. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Поняття та розвиток місцевого самоврядування в Україні.
2. Основи місцевого самоврядування.
3. Форми здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування.
4. Сільські, селищні і міські ради як представницькі органи місцевого самоврядування.
5. Районні та обласні ради як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад.
6. Виконавчі органи місцевих рад.

Завдання

1. На селищному референдумі, ініційованому громадянами України, територіальна громада ухвалила рішення про встановлення нового місцевого податку на утримання вулиць і доріг. У рішенні встановлено, що власники автомобільного транспорту щороку сплачують по 100 грн за кожну одиницю транспорту, жителі селища, які не мають транспортних засобів, по 50 грн, а інваліди усіх груп від сплати місцевого податку звільняються.

Селищна рада скасувала вищевказане рішення як незаконне.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

2. Жителі міста (Федоров, Антонюк, Пономаренко) вирішили бути присутніми на черговій сесії міської ради, на якій повинні були розглядатися земельні питання, і виступити перед депутатами з інформацією про недопустимість передачі в користування суб'єктам господарювання земельних ділянок поблизу школи. За п'ять днів до сесії вони звернулися з листом до міського голови, в якому просили дозволити їм бути присутніми і

виступити на засіданні постійної комісії і пленарному засіданні міської ради.

Відповідь міського голови, в якій їм дозволялося бути присутніми на засіданні постійної комісії і пленарному засіданні міської ради, жителі отримали через три дні після закінчення чергової сесії.

Чи відповідають дії міського голови вимогам чинного законодавства України? Які форми участі членів територіальної громади в роботі органів місцевого самоврядування?

3. На засіданні виконавчого комітету міської ради було прийнято рішення про участь комунального підприємства у створенні акціонерного товариства і надано дозвіл на передачу до статутного фонду нежитлового приміщення. На сесії міської ради депутатська фракція звернулася з вимогою скасувати рішення виконавчого комітету, оскільки це питання не було погоджено з депутатами міської ради, а приміщення більш доцільно використовувати для надання побутових послуг населенню. Міський голова відмовився вносити це питання до порядку денного, оскільки вважав, що вирішення цього питання належить до повноважень виконавчих органів міської ради.

Чи відповідають дії органів і посадових осіб вимогам законодавства? Які питання належать до виключної компетенції міської ради?

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Організація роботи обласних, районних, сільських, селищних, міських рад.
2. Особливості організації роботи районних у місті рад та їх виконавчих органів.
3. Організація роботи виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах рад.
4. Організація роботи сільського, селищного, міського голови, секретаря ради, голови обласної, районної ради та його заступників.
5. Особливості організації роботи органів самоорганізації населення.

Завдання

1. До складу обласної ради за виборчими списками місцевих організацій партій та виборчих блоків депутатами ради серед інших були обрані голова обласної державної адміністрації, його заступник, сільський голова, начальник головного управління з питань внутрішньої політики районної державної адміністрації, директор державного підприємства, керівник виконавчого апарату обласної ради, начальник відділу обласного управління юстиції. Обласна виборча комісія звернулася до вказаних осіб із пропозицією у 20-денний строк надати з метою їх реєстрації депутатами обласної ради документ про звільнення з роботи (посади) як несумісної з депутатським мандатом.

Чи правомірні дії обласної виборчої комісії? З якими посадами та видами діяльності є несумісним статус депутата місцевої ради? Які наслідки ненадання особою, обраною депутатом місцевої ради, документа про її звільнення з роботи (посади), несумісної з депутатським мандатом, передбачені чинним законодавством України?

2. Районна рада прийняла рішення про продаж комунальних підприємств “Фармація” та “Районний аптечний центр”. Міська рада звернулася до господарського суду з позовом про визнання вказаного рішення незаконним. Свої вимоги вона мотивувала тим, що вказані у рішенні районної ради підприємства є об’єктами спільної власності територіальних громад сіл, се-

лиць та міст, розпорядження якими вимагає згоди усіх співвласників, проте, вона такої згоди не давала. Заперечуючи проти позову, районна рада вказала, що комунальні підприємства “Фармація” та “Районний аптечний центр” були передані у 1993 р. до комунальної власності району, а тому з набранням чинності Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” згідно з п.10 Прикінцевих та перехідних положень Закону управління ними здійснює районна рада.

Прокоментуйте доводи районної та міської рад. Чи вправі міська рада звернутися з таким позовом до суду? Яке рішення має прийняти суд?

3. Петренко звернувся до сільського голови з проханням зареєструвати орган самоорганізації населення – сільський комітет. До заяви він додав протокол зборів жителів села, в яких брали участь 120 із 200 жителів села, що мають право голосу, про створення сільського комітету і обрання Петренка головою цього органу. Сільський голова зареєстрував сільський комітет, своїм розпорядженням призначив Петренка відповідальним за підтримання чистоти на вулицях села і встановив йому посадовий оклад у розмірі мінімальної заробітної плати встановленої чинним законодавством України.

Чи правомірно діяв сільський голова? Чи був дотриманий встановлений законодавством порядок створення органу самоорганізації населення? Дайте юридичний аналіз ситуації і запропонуйте шляхи її вирішення.

4. КОНТРОЛЬНА РОБОТА

В а р і а н т І

1. Міська рада, розглянувши на своїй сесії 1 березня вимогу групи жителів міста, прийняла рішення про призначення місцевого референдуму. В рішенні визначалися дата проведення референдуму – 5 червня поточного року та питання, що виносяться на референдум: а) про затвердження статуту територіальної громади міста; б) про ліквідацію районних у місті територіальних громад та відповідних рад; в) про визнання міста курортом; г) про введення курортного збору. Крім того, вказувалося, що підготовка і проведення референдуму покладається на міську виборчу комісію.

Чи відповідає вимогам закону прийняте міською радою рішення? Який порядок призначення, підготовки і проведення місцевого референдуму?

2. Кандидат на посаду міського голови Василенко подав до територіальної виборчої комісії скаргу про визнання недійсними виборів міського голови у зв'язку з тим, що: а) спостерігачі і довірені особи кандидата зафіксували понад 100 фактів порушень виборчого законодавства; б) Стаценко, який став переможцем виборів, одночасно був зареєстрований кандидатом в народні депутати і кандидатом на посаду міського голови; в) для проведення передвиборної агітації Стаценко використовував не лише кошти особистого виборчого фонду, а й кошти виборчого фонду політичної партії, за списком якої він був зареєстрований кандидатом у народні депутати.

Як повинна діяти територіальна виборча комісія? Назвіть підстави для визнання недійсними виборів сільських, селищних, міських голів.

3. На сесії районної ради було прийняте рішення про затвердження персонального складу постійної комісії з питань забезпечення законності та правопорядку, яку очолив заступник голови ради, а також положення про комісію. У рішенні районної ради були визначені права та гарантії діяльності постійної комісії: розробляти проекти рішень районної ради з питань, віднесених до відання постійної комісії; готувати висновки щодо проектів рішень, внесених на розгляд ради; розглядати протести прокурора, винесені на рішення районної ради; заслуховувати звіти начальників органів внутрішніх справ про стан бороть-

би зі злочинністю, а також керівників місцевої міліції про стан громадської безпеки та охорони громадського порядку на території району; готувати щорічні та спеціальні доповіді про стан профілактики і боротьби зі злочинністю, зміцнення громадського порядку; розробляти і вносити на розгляд ради проекти цільових програм. Серед гарантій діяльності постійної комісії було зазначено, що заступник голови і секретар комісії виконують свої обов'язки на постійній основі з оплатою їх праці за рахунок коштів обласного бюджету.

Чи відповідають порядок утворення, права та гарантії діяльності постійної комісії вимогам закону?

4. Міська рада нового скликання на своїй першій сесії прийняла рішення про припинення повноважень виконавчого комітету і затвердила за поданням депутатських фракцій новий персональний склад та регламент роботи виконавчого комітету. До складу виконавчого комітету були включені: міський голова, його заступники з питань діяльності виконавчих органів ради, секретар міської ради, голови депутатських фракцій, начальники управлінь та відділів міської ради, ректор інституту міського господарства, директор комунального підприємства “Теплові мережі”, начальник міського управління Державної податкової адміністрації. Міський голова, не погодившись з рішенням ради, зупинив його і звернувся до суду з вимогою визнати рішення міської ради незаконним.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Який порядок формування та склад виконавчого комітету місцевої ради? Яке рішення має прийняти суд?

В а р і а н т І І

1. Обласна рада прийняла рішення, яким скасувала делегування обласній державній адміністрації повноважень щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст і утворила власні виконавчі органи – Управління комунальною власністю та Управління земельних ресурсів. Прокурор області, не погодившись з цим рішенням, вніс подання, в якому вказувалося, що делегування повноважень місцевим державним адміністраціям має здійснюватися відповідно до вимог Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Цей Закон не передбачає також можливості утворення

обласною радою виконавчих органів. Розглянувши подання прокурора, обласна рада залишила в силі раніше прийняте рішення, посилаючись на те, що згідно з ч. 1 ст. 142 Конституції України об'єкти спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, мають перебувати в управлінні обласних рад.

Чи відповідає вимогам законодавства прийняте обласною радою рішення? Як повинен діяти прокурор області?

2. Комунальне підприємство виступило одним із засновників благодійної організації. На загальних зборах засновників було затверджено статут, сформовано правління та наглядову раду благодійної організації. У якості внеску комунальне підприємство надало благодійній організації право безоплатного використання нежитлового приміщення.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії посадових осіб комунального підприємства? Який порядок участі органів місцевого самоврядування у створенні юридичних осіб?

3. Депутат міської ради звернувся з запитом до директора приватного ремонтно-будівельного підприємства з вимогою надати інформацію про дотримання встановлених будівельних і санітарних норм та правил при спорудженні на території міста торговельно-розважального комплексу. Директор відмовився надати таку інформацію, посилаючись на те, що депутат не має права вимагати інформацію від некомунальних підприємств та установ. Крім того, контроль за дотриманням вказаних норм та правил здійснюється спеціально уповноваженими державними органами. Депутат на сесії міської ради звернувся до головуючого з проханням надати йому слово для оцінки відповіді на свій запит, а також провести обговорення відповіді та заслухати звіт директора приватного підприємства. Головуючий не задовольнив прохання у зв'язку з тим, що депутатом був порушений порядок внесення депутатського запиту, і міською радою такий запит не розглядався.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Який порядок внесення та розгляду депутатського запиту? Які існують відносини між підприємствами, установами та організаціями, що не перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад?

4. Міський голова своїм розпорядженням затвердив положення про міську комісію з питань перевірки дотримання правомірності розміщення малих архітектурних форм на тери-

торії міста. Комісії для виконання покладених на неї завдань було надано право: а) звертатись в установленому порядку до виконавчих органів міської ради, підприємств, установ і організацій для отримання необхідної інформації; б) приймати рішення про демонтаж самовільно встановлених об'єктів дрібнороздрібною торгівлі; в) утворювати в разі потреби в своєму складі експертні та робочі групи.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії міського голови вимогам законодавства?

В а р і а н т І І І

1. Міська рада прийняла рішення про делегування комітетові мікрорайону наступних повноважень: встановлювати правила з питань благоустрою території мікрорайону, торгівлі на ринках, додержання тиші в громадських місцях; розміщувати на договірних засадах замовлення на виробництво продукції, виконання робіт та послуг, необхідних для населення мікрорайону, на підприємствах, в установах і організаціях; вести облік громадян, які мешкають у межах території мікрорайону. Розглянувши на своєму засіданні рішення міської ради, комітет мікрорайону прийняв рішення про виключення вказаних повноважень у зв'язку з незабезпеченням їх виконання фінансами і майном. Не погодившись з рішенням комітету мікрорайону, міська рада скасувала його.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії міської ради та комітету мікрорайону?

2. Міське відділення Всеукраїнської громадської організації звернулося до міського голови з пропозицією розглянути на найближчій сесії міської ради розроблену ним в ініціативному порядку програму інноваційного розвитку місцевого господарства. Міський голова відмовився включити це питання до порядку денного сесії міської ради, посилаючись на те, що проекти місцевих програм розробляються виключно виконавчими органами місцевих рад. Крім того, громадські організації та їх відділення не передбачені регламентом ради як суб'єкти ініціювання питань порядку денного сесій міської ради.

Чи відповідають дії міського голови вимогам законодавства? Яка процедура внесення та розгляду у раді питань в порядку місцевої ініціативи?

3. Розпорядженням голови районної ради було затверджено структуру виконавчого апарату ради та призначено його керівника, яким став депутат ради. На сесії районної ради більшістю голосів депутатів було прийняте рішення про скасування розпорядження голови районної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні акти районної ради та її голови?

4. На вимогу депутатів селищною радою був заслуханий звіт селищного голови про діяльність виконавчого комітету ради. За результатами обговорення звіту рада прийняла рішення про визнання роботи селищного голови незадовільною, дострокове припинення його повноважень та призначення позачергових виборів селищного голови.

Чи правомірне рішення прийняла сільська рада? Які підстави та порядок дострокового припинення повноважень сільських, селищних, міських голів передбачені законодавством?

В а р і а н т І V

1. Василенко у зверненні до селищного голови вимагав відшкодувати збитки, завдані йому невиконанням органами місцевого самоврядування повноважень, передбачених ст. 21 Закону України “Про відходи”. Селищний голова відмовив у задоволенні вимог Василенка, при цьому зазначив, що повноваження, передбачені ст. 21 Закону України “Про відходи”, не можуть реалізуватися через відсутність необхідних фінансових ресурсів. Рішення селищного голови Василенко оскаржив до районної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії селищного голови? Яке рішення повинна прийняти районна рада? Чи повинні органи місцевого самоврядування відшкодувати шкоду, завдану невиконанням покладених на них повноважень?

2. До порядку денного чергового засідання виконавчого комітету селищної ради були внесені наступні питання: про обрання секретаря виконавчого комітету; про скликання чергової сесії селищної ради; про внесення змін до місцевого бюджету; про надання в оренду нежитлового приміщення, що є об’єктом комунальної власності селищної громади; про заслуховування звіту директора комунального підприємства; про утворення робочої групи щодо перевірки стану підготовки до опалювального сезону; про реєстрацію договорів оренди землі несільськогос-

подарського призначення; про найменування вулиці та скверу.

Чи належать вказані питання до компетенції виконавчого комітету місцевої ради? Відповідь обґрунтуйте.

3. За фактом порушення посадовими особами приватного підприємства “К” податкового законодавства правоохоронними органами була порушена кримінальна справа. Засновником цього підприємства був депутат міської ради. Міський голова скликав позачергову сесію міської ради і поставив питання про дострокове припинення повноважень даного депутата. Депутатська фракція, до якої входив цей депутат, запропонувала створити для перевірки факту порушення податкового законодавства тимчасову контрольну комісію.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії міського голови? Який порядок порушення кримінальної справи щодо депутата місцевої ради?

4. Керівник органу самоорганізації населення звернувся до міського голови з вимогою провести громадські слухання з питань встановлення економічно обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги. Міський голова відмовив керівнику органу самоорганізації населення, пояснивши, що громадські слухання за цією темою становлять значний суспільний інтерес, а приміщення, яке б вмістило усіх бажаючих взяти участь, у місті відсутнє.

Прокоментуйте дії міського голови. Як відбувається організація громадських слухань?

В а р і а н т V

1. Голова правління акціонерного товариства відмовився звільнити від виконання виробничих обов’язків депутата міської ради на час здійснення ним депутатських повноважень. Своє рішення голова правління мотивував тим, що акціонерне товариство сплачує депутату міської ради всю заробітну плату, а не лише за фактично відпрацьований час, при цьому компенсації витрат акціонерне товариство з місцевого бюджету не отримує.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії голови правління акціонерного товариства? Чи має право депутат місцевої ради здійснювати депутатські повноваження у робочий час?

2. Селищний голова запропонував не витратити час для

обговорення питань порядку денного чергової сесії, бо всі вони попередньо схвалені депутатською більшістю, й одразу перейти до голосування. Депутати, які входили до складу опозиції, вимагали дотримання регламенту селищної ради. Незважаючи на заперечення, селищний голова оголосив про пакетне голосування, і всі питання порядку денного сесії, попередньо схвалені депутатською більшістю без обговорення, поставив на голосування. За це рішення проголосувала більшість депутатів від загального складу ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії селищного голови? Який порядок визнання незаконними актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування?

3. Кандидат у депутати селищної ради Іванов звернувся із заявою до територіальної виборчої комісії про визнання недійсними виборів у зв'язку з тим, що довірені особи кандидата Іванова зафіксували понад 40 фактів підкупу виборців довіреними особами кандидата Федченка. Таким способом, на думку заявника, кандидат Федченко відібрав у нього голоси виборців, що дало змогу кандидату Олексієнку отримати перемогу, бо за нього проголосували на 20 виборців більше, ніж за кандидата Іванова.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Як повинна діяти територіальна виборча комісія? Назвіть підстави для визнання недійсними виборів депутатів місцевих рад.

4. Районна рада прийняла рішення, яким уповноважила голову районної ради у період між сесіями вирішувати питання про передачу в безкоштовне користування об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районних рад. Районний прокурор вніс протест на рішення районної ради. Районна рада відхилила протест прокурора, при цьому вказавши, що виключно на пленарних засіданнях районної ради вирішуються питання про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, а рішення про передачу в безкоштовне користування може приймати одноособово голова районної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають вимогам чинного законодавства рішення районної ради?

5. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Місцеве самоврядування в Україні: актуальні проблеми становлення і розвитку.
2. Системи місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
3. Значення зарубіжного досвіду для формування концепції місцевого самоврядування в Україні.
4. Основні положення Європейської хартії місцевого самоврядування та її роль у становленні місцевого самоврядування в Україні.
5. Поняття, система та правове регулювання принципів місцевого самоврядування.
6. Принцип народовладдя в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
7. Принцип законності в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
8. Принцип гласності в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
9. Принцип колегіальності в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
10. Принцип поєднання місцевих і державних інтересів в організації та діяльності органів й посадових осіб місцевого самоврядування.
11. Принцип самостійності в межах повноважень в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
12. Принцип виборності в організації та діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
13. Принцип підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб.
14. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування.
15. Правова основа місцевого самоврядування.
16. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради, їх значення для організації місцевого самоврядування.
17. Порядок прийняття та реєстрації статуту територіальної громади.
18. Зміст статуту територіальної громади.
19. Символіка місцевого самоврядування.
20. Територіальна основа місцевого самоврядування.
21. Матеріальна основа місцевого самоврядування.
22. Комунальна власність.

23. Спільна власність територіальних громад.
24. Місцеве господарство та його структура.
25. Поняття місцевих фінансів та основ фінансової автономії місцевого самоврядування.
26. Місцевий бюджет.
27. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
28. Участь держави у формуванні місцевих бюджетів.
29. Міжбюджетні трансферти.
30. Порядок розробки, розгляду та затвердження місцевих бюджетів.
31. Контроль за виконанням місцевого бюджету.
32. Фінансово-кредитні ресурси місцевого самоврядування.
33. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
34. Сільські, селищні і міські ради як представницькі органи місцевого самоврядування.
35. Особливості статусу районних у містах рад.
36. Виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад.
37. Обласні та районні ради як органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.
38. Організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.
39. Сільський, селищний, міський голова, голова районної, обласної ради.
40. Органи самоорганізації населення.
41. Форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.
42. Поняття і принципи служби в органах місцевого самоврядування.
43. Порядок проходження служби в органах місцевого самоврядування.
44. Правовий статус муніципальних службовців, їх права та обов'язки.
45. Атестація муніципальних службовців.
46. Припинення служби в органах місцевого самоврядування.
47. Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
48. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування.

49. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації.

50. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.

51. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування.

52. Поняття та система гарантій місцевого самоврядування.

53. Загальні гарантії місцевого самоврядування.

54. Правові гарантії місцевого самоврядування.

55. Гарантії організаційної самостійності місцевого самоврядування.

56. Матеріально-фінансові гарантії місцевого самоврядування.

57. Судовий захист прав місцевого самоврядування.

58. Поняття і види відповідальності у сфері місцевого самоврядування.

59. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами.

60. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції.

6. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Конституція України (із змін., внес. Законом України від 01.02.2011 р. № 2952-VI) // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141; 2011. – № 10. – Ст. 68.

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (із змін.) // Там же. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572; 2011. – № 10. – Ст. 63; 2011. – № 23. – Ст. 160; 2011. – № 29. – Ст. 272; 2011. – № 40. – Ст. 401; 2012. – № 4. – Ст. 11; 2012. – № 12-13. – Ст. 81; 2012. – № 9. – Ст. 63; 2012. – № 12-13. – Ст. 82; 2012. – № 21. – Ст. 204; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 11. – Ст. 397; 2012. – № 45. – Ст. 1740; 2012. – № 50. – Ст. 1950; 2012. – № 60. – Ст. 2410; 2012. – № 63. – Ст. 2563; 2012. – № 83; 2012. – № 85.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 1124; 2011. – № 29. – Ст. 272; 2011. – № 41. – Ст. 413; 2011. – № 42. – Ст. 428; 2011. – № 44. – Ст. 469; 2011. – № 45. – Ст. 477; 2011. – № 47. – Ст. 529; 2012. – № 6. – Ст. 50; 2012. – № 7. – Ст. 53; 2012. – № 14. – Ст. 88; 2012. – № 19-20. – Ст. 174; 2012. – № 24. – Ст. 248; Офіц. вісн. України. – 2011. – № 97. – Ст. 3525; 2012. – № 5. – Ст. 165; 2012. – № 4. – Ст. 137; 2012. – № 4. – Ст. 138; 2012. – № 1. – Т.2. – Ст. 13; 2012. – № 4. – Ст. 140; 2012. – № 21. – Ст. 792; 2012. – № 34. – Ст. 1255; 2012. – № 41. – Ст. 1568; 2012. – № 49. – Ст. 1917; 2012. – № 51. – Ст. 2034; 2012. – № 58. – Ст. 2310; 2012. – № 58. – Ст. 2320; 2012. – № 62. – Ст. 2507; 2012. – № 62. – Ст. 2510; 2012. – № 63. – Ст. 2573; 2012. – № 83; 2012. – № 85; 2012. – № 86.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170; 1998. – № 48. – Ст. 292; 1999. – № 41. – Ст. 372; 2000. – № 9. – Ст. 67; 2000. – № 46. – Ст. 393; 2001. – № 9. – Ст. 39; 2001. – № 31. – Ст. 149; 2001. – № 32. – Ст. 172; 2001. – № 33. – Ст. 175; 2001. – № 49. – Ст. 259; 2003. – № 4. – Ст. 31; 2003. – № 24. – Ст. 159; 2003. – № 27. – Ст. 209; 2003. – № 28. – Ст. 216; 2003. – № 37. – Ст. 301; 2003. – № 45. – Ст. 360; 2004. – № 9. – Ст. 79; 2004. – № 15. – Ст. 228; 2004. – № 19. – Ст. 259; 2004. – № 23. – Ст. 323; 2005. – № 9. – Ст. 172; 2005. – № 7 – 8. – Ст. 162; 2005. – № 18 – 19. – Ст. 267; 2005. – № 21. – Ст. 303; 2005. – № 48. – Ст. 483; 2005. – № 49. – Ст. 519; 2006. – № 2-3. – Ст. 35; 2006. – № 12. – Ст. 104; 2006. – № 9, № 10-11. – Ст. 96; 2006. – № 16. – Ст. 133; 2007. – № 7-8. – Ст. 66;

2007. – № 15. – Ст. 194; 2007. – № 20. – Ст. 282; 2007. – № 18-19 – Ст. 269; 2007. – № 25. – Ст. 340; 2007. – № 33. – Ст. 440; 2007. – № 34. – Ст. 444; 2008. – № 27-28. – Ст. 253; 2008. – № 48. – Ст. 358; 2009. – № 6. – Ст. 19; 2009. – № 19. – Ст. 260; 2009. – № 32-33. – Ст. 485; 2009. – № 36-37. – Ст. 511; 2009. – № 38. – Ст. 534; 2010. – № 10. – Ст. 107; 2010. – № 18. – Ст. 141; 2010. – № 34. – Ст. 486; 2010. – № 37. – Ст. 496; 2010. – № 37. – Ст. 497; 2010. – № 40. – Ст. 524; 2010. – № 48. – Ст. 564; 2010. – № 49. – Ст. 571; 2011. – № 23. – Ст. 160; 2011. – № 34. – Ст. 343; 2011. – № 51. – Ст. 577; 2012. – № 7. – Ст. 53; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 1. – Т. 2. – Ст. 8; 2012. – № 45. – Ст. 1730; 2012. – № 45. – Ст. 1731; 2012. – № 45. – Ст. 1737; 2012. – № 50. – Ст. 1950; 2012. – № 61. – Ст. 2471; 2012. – № 76. – Ст. 3067; 2012. – № 85.

Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 11. – Ст. 79; 2007. – № 34. – Ст. 444; 2008. – № 5 / №№ 5-8 /. – Ст. 78; 2008. – № 48. – Ст. 358; 2009. – № 19. – Ст. 257; 2010. – № 48. – Ст. 564; 2011. – № 1. – Ст. 4.

Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 р. № 2487-VI (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 35-36. – Ст. 491; 2010. – № 39. – Ст. 514; 2011. – № 23. – Ст. 160; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 34. – Ст. 1255; 2012. – № 45. – Ст. 1731.

Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07.2002 р. № 93-IV (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290; 2004. – № 14. – Ст. 196; 2004. – № 22. – Ст. 316; 2005. – № 51. – Ст. 552; 2006. – № 16. – Ст. 133; 2006. – № 21. – Ст. 171; 2007. – № 13. – Ст. 134; 2009. – № 19. – Ст. 260; 2010. – 35-36. – Ст. 491; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 45. – Ст. 1731.

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175; 2003. – № 46. – Ст. 367; 2004. – № 10. – Ст. 104; 2005. – № 2. – Ст. 32; 2005. – № 4. – Ст. 90; 2005. – № 9. – Ст. 177; 2006. – № 1. – Ст. 18; 2006. – № 14. – Ст. 121; 2007. – № 7-8. – Ст. 66; 2010. – № 4. – Ст. 18; 2011. – № 23. – Ст. 160; 2012. – № 12-13. – Ст. 82; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 1. – Т. 2. – Ст. 10; 2012. – № 34. – Ст. 1255; 2012. – № 45. – Ст. 1731; 2012. – № 61. – Ст. 2471.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 254.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 20 – 21. – Ст. 190; 2001. – № 31. – Ст. 149; 2001. – № 32. – Ст. 172; 2003. – № 24. – Ст. 159; 2004. – № 6. – Ст. 38; 2004. – № 10. – Ст. 103; 2004. – № 15. – Ст. 228; 2004. – № 19. – Ст. 252; 2004. – № 19. – Ст. 259; 2004. – № 23. – Ст. 323; 2005. – № 7 – 8. – Ст. 162; 2005. – № 17. – Ст. 267; 2006. – № 12. – Ст. 104; 2006. – № 9, № 10-11. – Ст. 96; 2007. – № 7-8. – Ст. 66; 2007. – № 11. – Ст. 94; 2007. – № 20. – Ст. 282; 2007. – № 34. – Ст. 444; 2008. – № 5-6, № 7-8. – Ст. 78; 2008. – № 27-28. – Ст. 253; 2009. – № 24. – Ст. 297; 2010. – № 8. – Ст. 54; 2010. – № 10. – Ст. 107; 2010. – № 37. – Ст. 496; 2010. – № 40. – Ст. 524; 2011. – № 10. – Ст. 63; 2011. – № 44. – Ст. 461; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 45. – Ст. 1737; 2012. – № 45. – Ст. 1740; 2012. – № 50. – Ст. 1950; 2012. – № 60. – Ст. 2410; 2012. – № 61. – Ст. 2471; 2012. – № 79. – Ст. 3192.

Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16.04.2009 р. № 1275-VI (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2009. – № 38. – Ст. 534; 2010. – № 50-51. – Ст. 572; 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112; 2011. – № 41. – Ст. 413.

Рішення Конституційного Суду України від 25.12.2003 р. № 21-рп/2003 (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 52. – Ст. 2829.

Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики: [моногр.] / Г. Г. Абасов; відп. ред. Ю. С. Шемшученко; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К.: Юрид. думка, 2011.

Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / за ред. В. М. Литвина; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – 2-е вид., виправл. і доповн. – К.: Парлам. вид-во, 2010.

Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: [моногр.] / П. Ф. Гураль. – Л.: ЛДУВС; Край, 2008.

Добкін М. Виконавчі органи міських рад: моногр. / М. Добкін. – Х.: ТД “Золота миля”, 2009.

Дробот І. О. Гарантування місцевого самоврядування в Україні: теоретико-методолог. аспект: [моногр.] / І. О. Дробот; ЛРІДУ НАДУ. – Л., 2010.

Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання: навч. посіб. /

М. І. Корнієнко – К.: Алерта, 2005. – 144 с.

Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування: моногр. / П. М. Любченко. – Х.: Модель всесвіту, 2001.

Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства: моногр. / П. М. Любченко. – Х.: Одиссей, 2006.

Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х.: ФІНН, 2012.

Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: моногр. / О. Ю. Лялюк. – Х.: Право, 2008.

Муніципальне право України: підруч. / за ред. М. О. Баймуратова. – 2-е вид. доповн. – К.: Прав. єдність, 2009.

Остапенко О. Г. Конституційно-правовий статус органів самоорганізації населення в Україні: моногр. / О. Г. Остапенко. – Х.: ХНАДУ, 2009.

Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. / М. О. Петришина. – Х.: Право, 2011.

Погорілко В. Ф. Муніципальне право України: підруч. / В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, Ю. Ю. Бальцій та ін.; за ред. М. О. Баймуратова. – 2-е вид. доповн. – К.: Прав. єдність, 2009.

Пітцик М. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування: навч. посіб. / М. Пітцик, В. Кравченко, Е. С. Моньйо та ін. – К., 2000.

Тодика Ю. М. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М. Тодики. – Х.: Право, 2009.

Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”: станом на 10.01.2011 р. / В. Е. Теліпко, С. А. Панасюк. – К.: ЦУЛ, 2011.

Чернецька О. Ф. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад за законодавством України: моногр. / О. Ф. Чернецька. – К.: Скіф: КНТ, 2008.

Шаповал В. Д. Конституційно-правовий статус сільського, селищного, міського голови в Україні: моногр. / В. Д. Шаповал. – Кременчук: Вид. ПП Щербатих О. В., 2010.

З М І С Т

1. Загальні положення.....	3
2. Програма навчальної дисципліни “Організація місцевого самоврядування в Україні”.....	5
3. Завдання до практичних занять.....	8
4. Контрольна робота.....	12
Варіант I.....	12
Варіант II.....	14
Варіант III.....	15
Варіант IV.....	17
5. Питання до заліку.....	20
6. Список нормативно-правових актів та літератури.....	23

Навчальне видання

ЗАВДАННЯ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Спеціаліст”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів заочної форми навчання

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
ЛЮБЧЕНКО Павло Миколайович,
БОДРОВА Ірина Іванівна

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*

Редактор *Л. М. Рибалко*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2013

Підп. до друку 19.03.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 1,8. Облік.-вид. арк. 1,05. Вид. № 323.
Тираж 150 прим. Зам. № 4613. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.